

Pozantı (Adana) ve Çevresindeki Bazı Bitkilerin Yerel Adları ve Etnobotanik Özellikleri

Yavuz BAĞCI*¹, Ahmet SAVRAN², Hüseyin DURAL¹

¹Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Kampus, Konya

²Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Niğde

Özet: 2004 yılında yörede yapılan bu çalışmada bazı bitkilerin yöresel isimleri ve kullanım alanları derlenerek verildi. Yörede tıbbi amaç için ve gıda olarak kullanılan 39 bitki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etnobotanik, Pozantı, Adana

Ethnobotanical Aspects of Some Species in Pozantı (Adana) and its Vicinity

Abstract: This study was carried out in Pozantı and its vicinity. During the floristic studies in the area in 2004, the vernacular names and the usage of some plants were compiled. In the region, 39 plants used for medicinal purpose and as food materials were determined.

Key Words: Ethnobotany, Pozantı, Adana

Giriş

Bitkilerle tedavi insanlık tarihi kadar eski bir iyileştirme yöntemidir. Çağlar boyunca, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgiler, deneyimler, yoğun çalışmalar ve inanışlar bir bütün olan bu birikimi oluşturmaktadır (1).

Dünyamız 21. yüzyıla doğru ilerlerken yalnız ilaç değil, doğal olmayan birçok yapay üründe yaşantımıza girmiş veya girmektedir (2). Hatta, eskiden daha seyrek görülen ya da bilinmeyen bir çok hastalığın insan yaşamını tehdit etmesinin nedeni sentetik maddelerde aranmaktadır. Bu nedenle bugün doğal ürünlere büyük bir ilgi doğmuştur.

Günümüzde Almanya'da 500 farklı bitkiden bitkisel ilaç üretimi için yararlanılmakta ve bunların 200'ü çok sık olarak kullanılmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre Almanlar'ın % 76'sı yararlı etkilerinden dolayı bitkisel çayları tüketmekte, % 52'si ise önemsiz hastalıkların ilk tedavisi için bitkisel ilaçları kullanmaktadır. Romanya, Macaristan, Bulgaristan gibi ülkelerde bitkilerle tedavi bir devlet politikası halindedir (3).

Uzakdoğu ülkelerinde örneğin Japonya'da modern tıbbın yanında bitkilerle tedaviye dayanan geleneksel Çin, Kore, Japon tedavi sistemleri yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Hindistan yarımadasında da modern tıbbın yanında, geleneksel tıptan yararlanılır. Bu ülkede

* E-mail: ybagci@selcuk.edu.tr

tıbbi bitkiler "Araştırma-Geliştirme Faaliyetleri" adı altında incelenmektedir. Özellikle antimikrobiyal ilaç geliştirme konusu oldukça önem kazanmıştır (4).

Ülkemizde ise, floramızda tespit edilen tür sayısı 9000 kadardır (5). Bunlardan yaklaşık 500'ü tıbbi olarak kullanılmasına karşın, binlerce yıllık halk hekimliğimizin mirası olan tıbbi bitkilerden yok denecek kadar az faydalanılmaktadır (6-8). Bu çalışmada Pozantı ve çevresinde yetişen halk tarafından kullanılan bitkilere değinilecektir. Benzer çalışmalar değişik yöreler için yapılmıştır (9-19).

Bununla beraber ilaç sanayinin vazgeçilmez materyali olan ve bazen de yiyecek olarak kullanılan yabancı bitkilerin yöresel olarak hangi isimlerle anıldığını ve hangi hastalıklara iyi geldiğinin ve ne gibi amaçlarla kullanıldığının bilinmesi ileride bilim dünyasına iyi bir kaynak olacaktır.

Materyal ve Yöntem

2004 yılında yapmış olduğumuz bu çalışmada halk tarafından, gıda maddesi, tedavi ve değişik amaçlı kullanılan bitkiler ele alınmıştır. Bu bölgeden toplanan bitkiler Türkiye Florasından (5) ve KNYA herbaryumundan faydalanılarak teşhis edildi. Arazi çalışmaları esnasında yöredeki bitkilerin isimleri ve kullanım alanları ile ilgili notları Pozantı İlçesi (Adana) köyleri sakinlerinden Yaşar Mutlu (Pozantı-Merkez), Songül Özşahin (Ömerli köyü), Arife Demir (Ömerli köyü), Fatma Çelik (Ömerli köyü), Özlem Boylu (Fındıklı köyü), Özlem Boylu (Fındıklı köyü), Fevzi Camkesen (Fındıklı köyü), Hatice Kum (Fındıklı köyü), Ramazan Aksoyan (Bürücek köyü), Ahmet Burak Işık (Kamışlı köyü), Kahraman Durmaz (Kamışlı köyü) Gülten Sevgi (Kamışlı köyü), Hürü Kaya (Kamışlı köyü), Fatma Zimba (Kamışlı köyü) Recep Polat (Çiftehane), Duran Kaya (Tekir kasabası), Mustafa Işık (Horoz köyü), Zeliha Çay (Annasa köyü), Yılmaz Çınar (Horoz köyü)'dan faydalanılarak elde edildi. İsmiendirilen materyaller ilgili kaynaklardan da taranmıştır (9-19).

Aşağıdaki listede önce bitki ismi, familyası, yöresel ismi, toplayıcı adı ve numarası, daha sonra nasıl kullanıldığı belirtilmiştir. Bitkiler Türkiye Florasındaki sıraya göre yazıldı. Toplanan bitkiler Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü herbaryumunda muhafaza edilmektedir.

Bulgular

***Fumaria officinalis* L., Papaveraceae, (Şahtere): Savran 3350**

Çay şeklinde içilirse vücudu terleterek zararlı maddelerin atılmasını sağlar. Kuvvet verici, sedef hastalığı ve ekzema tedavisinde kullanılır.

***Berberis vulgaris* L., Berberidaceae, (Hanım tuzluğu): Savran 3471 ve Bağcı.**

Ateşi düşürür, hazım bozukluklarını giderir ve mideyi kuvvetlendirir. İştah açar, ağız yaralarını iyileştirir. Yüksek tansiyonu düşürür. Bağırsakları çalıştırıp müshil etki yapar.

***Brassica oleraceae* L. Brassicaceae (Cruciferae), (Lahana): Savran 3545**

Çiğ olarak yenmesi göze iyi gelir. Mikrop temizleyici, yara iyileştirici etkiye sahiptir. Kan şekerinin miktarını düşürüp, normale indirir. Yumuşatılmış lahana yaprağı yara üzerine sarılır. Yaprakları ütü ile yumuşatılıp romatizmal ağrılı yerlere konur. Yaprak 10-12 saatte bir değiştirilir. Ayrıca bezden geçirilen öz suyu, kurt düşürücüdür.

***Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik., Brassicaceae (Cruciferae), (Çoban çantası): Savran 3069 ve Bağcı.**

Çay gibi demlenip içilirse kan şekerini düşürür, diş ve burun kanamalarını durdurur. Haşlanmış suyundan günde bir çorba kaşığı içilirse böbrek taşlarını düşürür. Burun kanamalarında, öz suyu buruna birkaç damla şeklinde uygulanırsa kanama durur.

***Polygonum cognatum* Meissn., Polygonaceae, (Madımak): Savran 3489 ve Bağcı.**

Yaprakları toplanarak sebze olarak tüketilir.

***Malva sylvestris* L., Malvaceae, (Ebegümece): Savran 3555.**

Çiçekleri öksürüğü keser. Mide hastalıklarının tedavisinde kullanılır. Nezle ve bronşitte çayı içilir. Öksürük keser, mide bulantısı ve kusmaları önler. Taze yapraklarından elde edilen lapa cilt üzerindeki çiban ve yaraların ağrılarını dindirmek için tülbent arasında deri üzerine konur. Yaprakları halk tarafından sebze olarak kullanılır. Ve pişirilerek yenir.

Althea officinalis L. *Malvaceae*, (Gülhatmi): Savran 3536 ve Bağcı.

Gülhatmi çiçeği çayı balgam söktürür. Solunum hastalıklarına mide ve bağırsak üşütmelerine iyi gelir. Nezle ve öksürükten kaynaklanan şikayetleri giderir

Tilia argentea Desf. ex DC., *Tiliaceae*, (Ihlamur): Savran 3570.

Çay gibi demlenerek içilmesi göğsü yumuşatır, öksürüğü geçirir, balgam söktürür. Gribe nezleye iyi gelir. Sıcak içilirse terletir ve rahatlatır, uyku verir. Kabuklarının çiğnenmesi yüksek tansiyona iyi gelir.

Cerasus vulgaris Mill., *Rosaceae*, (Vişne): Savran 3533.

Vişnenin meyve suları idrar söktürücü olarak kullanılır. Meyvesi yenir, şurup ve reçel yapılır.

Rubus canescens DC. var. *canescens*, *Rosaceae*, (Böğürtlen): Savran 3540.

Kök kısmı kaynatılarak elde edilen suyu böbrek ve mesane kumlarını dökmek için içilir. Ayrıca bu su, şeker hastalıkları, basur ve idrar söktürmek için de içilir. Yaprakları ezilerek yapılan lapası göz ağrılarında göz üzerine bağlanır. Halk arasındaki inanışa göre dalları kapıya asılırsa, o evde bulunanlara nazar, sihir, muska gibi olaylar tesir etmez.

Rosa damascana Mill., *Rosaceae*, (Gül): Savran 3532.

İshal tedavisinde yaprakları çay gibi demlenip içilir. Haricen gargara halinde boğaz ağrılarında iyi gelir. Ayrıca süs bitkisi olarakta kullanılır.

Rosa canina L., *Rosaceae*, (Kuşburnu): Savran 3507 ve Bağcı.

Çekirdeği yenirse yatıştırıcıdır. Mide sancılarına, baş ağrılarında, enfeksiyon ve soğuk algınlıklarına karşı faydalıdır. Meyvesi çay olarak demlenirse, yorgunluğu alır ve kanı temizler. Ayrıca meyvesi marmelat ve reçel olarak tüketilir.

Cydonia oblonga Mill., *Rosaceae*, (Ayva): Savran 3519.

Ayva yaprakları çay gibi kaynatılıp içildiğinde ishale iyi gelir. Kurutulmuş ayvanın suda bekletilmesi ile elde edilen şuruplar gargara yapılırsa boğaz iltihaplarını geçirir. Ses kısıklığına iyi gelir. Komposto yapıp yenirse ishale iyi gelir.

Malus sylvestris Mill., *Rosaceae*, (Elma): Savran 3565.

Elma kesilip yanık olan bölge üzerine acıyı alması ve su toplamaması için konulur. Elma tüm bir şekilde sobanın veya başka bir cismin üzerinde yumuşayınca kadar pişirilerek, üşütmeden ileri gelen öksürük ve boğaz tahrişlerini gidermek için sıcak olan kabukları soyularak yenir. Ishali gidermek için elma suyu içilir. Guatr için közde pişirilen elma yenir.

Foeniculum vulgare Mill., *Apiaceae*, (*Umbelliferae*), (Rezene): Savran 3233.

Bir avuç (yaklaşık 10 gr.) rezeneyi 1 litre suda haşlayarak içilmesi iştah açar, mide ve bağırsak gazlarını dışarı atar ve idrar söktürür. Boğaz hastalıklarına karşı yaprak ve kökün bir litre suya atılmasıyla hazırlanan karışım gargara olarak uygulanır. Aynı zamanda süt çoğaltıcı özelliği de vardır.

Petroselinum crispum (Mill.) A.W.Hill., *Apiaceae*, (*Umbelliferae*), (Maydanoz): Savran 3421.

Sap ve yaprakları kaynatılarak elde edilen suyu böbrek ve mesanedeki taş ve kumları düşürmek için sık aralıklarla içilir. Yapraklarından yapılan lapası iltihaplı yaraların üzerine sürülerek yarayı iyileştirir. Soğan ve sarımsak kokusunu gidermek için çiğnenip yutulur

Achillea millefolium L. subsp. *millefolium*, *Asteraceae* (*Compositae*), (Civan Perçemi): Savran ve Bağcı 1224.

Günde litre başına bir avuç yaprak ve çiçek kaynatılarak günde 2-3 bardak içilmesi, hazımsızlığa ve mide hastalıklarına iyi gelir. Sinir yatıştırıcı olarak kullanılır. Çiçekler iştah açıcıdır. Bağırsak gazlarını söktürür. İdrar yolları için yararlıdır. Yaralara, ülsere, dolamaya, cilt yanık ve çatlaklarını iyileştirmede kullanılır.

Cirsium arvense (L.) Scop. subsp. *vestitum* (Wimmer & Grab.) Petrak., *Compositae*, (*Asteraceae*), (Devedikeni): Savran 3278.

Çay halinde demlenip yemeklerden önce içilirse idrar artırıcı, ateş düşürücü ve iştah açıcı etkilere sahiptir. Meyveleri, aktarlarda Devedikeni tohumu ismi altında satılmaktadır. Karaciğer hastalıklarına karşı ve safra artırıcı olarak tozu bal ile karıştırılarak veya meyvelerle hazırlanan karışım halinde kullanılmalıdır.

Artemisia absinthium L., *Compositae*, (*Asteraceae*), (Pelin otu): Bağcı 3455 ve Savran.

Pelinotu su ile kaynatılarak aç karına içilirse şeker hastalığına iyi gelir. Adeti geciktirir. Gaz söktürücü ve iştah açıcı olarakta kullanılır.

Artemisia santonicum L., *Compositae*, (*Asteraceae*), (Yavşan otu): Bağcı 3456 ve Savran.

Çay gibi içilirse hazmı kolaylaştırır, baş ve kulunç ağrılarını giderir.

Taraxacum officinale Weber, *Compositae*, (*Asteraceae*), (Karahindiba): Savran 3399.

İdrar söktürür. Anne sütünü artırır. Taze filizleri kırıldığı zaman akan sütü ile dişler temizlenir. Öğütülen kökü kahveye katılarak kullanılır.

Centaurium erythraea Rafn. subsp. ***turcicum*** (Velen) MelderisL., *Gentianaceae*, (Kantaron otu): Savran 3336.

Dal ve yaprakları ile beraber çay gibi kaynatılarak elde edilen suyu şekeri düşürmesi için içilir. Bir miktar zeytin yağı içerisine çiçekleri ayıklanarak atılır. Bu karışım ateş düşürücüdür ve çeşitli cilt yaralarına sürülür.

Solanum nigrum L. subsp. ***nigrum***, *Solanaceae*, (İt üzümü): Savran 3663.

Romatizma ağrıları için kullanılır. Aybaşı ve rahim hastalıklarını giderir. Taze yaprakların ezilmesi ile hazırlanan lapa basur memelerinin üzerine konulur.

Lamium garganicum L., *Lamiaceae*, (*Labiatae*), (Ballıbaba): Savran 3577.

Çiçekler açmaya başladıkları esnada toplanır ve gölgede kurutulur. Kabız ve yaraları iyi edici özellikleri vardır. Nezleye karşı iyi gelir.

Thymus longicaulis C. Persl., *Lamiaceae*, (*Labiatae*), (Kekik): Savran 3538.

Kekik kaynatılır ve elde edilen sıvı çay gibi içilirse astım, bronşit, mide rahatsızlığına, diş etleri tahrişinde ve ishale karşı kullanılır. Öksürük ve üst solunum yolları iltihabında çay içimi ve gargara yapılmalıdır. Çayı ayrıca, adet dönemindeki krampı ağrıları geçirip, adet kanamalarını düzenler.

Mentha aquatica L., *Lamiaceae* (*Labiatae*), (Toros nanesi): Savran 3898.

Yapraklarından su ile kaynatılarak elde edilen sıvı mide bulantısını giderici, gaz söktürücü ve sinir yatıştırıcı olarak kullanılır. Taze süt üzerine konulursa peynirleşmeyi önler. Üzerlik ile hıçkırığı gidermek için çiğnenir. Bir miktar nane limonla kaynatılıp çay gibi içilirse mide yanmasına ve ekşimesine iyi gelir.

Salvia officinalis L., *Lamiaceae* (*Labiatae*), (Ada çayı): Savran 3509 ve Bağcı.

Bir litre su içinde kuru yaprak ve çiçek yarım avuç atılır ve kaynatılır. Yemeklerden sonra bir fincan içilmesi sindirimi kolaylaştırır, idrarı söktürür ve gazlara iyi gelir. Uykusuzluk sıkıntılarında karşı yatarken günde bir fincan uyarıcı etki yapar. Suyu ile gargara yapılması (2 saatte bir) diş eti iltihabı ve bademcik için iyidir. Haşlanmış suyu ile derideki yaralara pansuman yapılabilir. Nezle ve gripten ileri gelen boğaz hastalıklarında çay olarak içilir.

Plantago lanceolata L., *Plantaginaceae*, (Sinir otu): Savran 3367 ve Bağcı.

Sinir otu dövülerek yara olan bölgenin üzerine sürülür. Yarayı iyi edicidir. Sinir otu yaprağından yapılan çayın, göğsü yumuşatıcı, balgam söktürücü etkiye sahiptir.

Ocimum basilicum L., *Lamiaceae*, (*Labiatae*) (Reyhan otu): Savran 3591.

Tohumlarından öksürük kesici olarak istifade edilir. Baharat olarak salata ve çorbalarda kullanılır. Ayrıca hazımsızlıkta ve baş dönmelerinde de faydalıdır.

Elaeagnus angustifolia L., *Elaeagnaceae*, (İğde): Savran 3573 ve Bağcı.

Çiçekleri ateş düşürücü olarak kullanılır. Meyvesi kusma ve öksürüğe iyi gelir.

Urtica pilulifera L., *Urticaceae*, (Isırgan): Savran 3369.

Isırgan otu kaynatılarak çay gibi içilirse mide, bağırsak ve böbrek hastalıklarına iyi gelir. Genç dalları ıspanak gibi pişirilerek yenir. Ayrıca aybaşı kanamalarını düzenler.

Ficus carica L., *Moraceae*, (İncir): Bağcı 3457 ve Savran.

Kuru incir kaynatılarak veya şurup halinde içilirse, müshil etkiye sahiptir. Sütü haricen siğilleri geçirmek için kullanılır. Her gün sürülen süt ile siğiller zamanla kaybolur. Taze yaprak lapası dışarıdan, çibanların olgunlaşması ve delinmesi için kullanılır. Kuru incir suyu göğsü yumuşatır ve balgam söktürür.

Juglans regia L., *Juglandaceae*, (Ceviz): Savran 3563 ve Bağcı.

Kuru yapraklar bir miktar suyla kaynatılarak elde edilen suyu içilir. Bu sıvı kan şekerini düzenler. Eğer bu suyla banyo yapılırsa kasları gevşetir. Taze ve kurutulmuş yapraklar ılık banyo suyuna atılarak cildi güzelleştirmede kullanılır. İştah açıcı, kuvvet verici ve kan temizleyicidir. Genç meyveler toplanarak reçel yapılmaktadır.

Salix alba L., *Salicaceae*, (Söğüt): Savran 3647.

Söğüt yaprağı suda bekletildikten sonra süzülüp içilir. Kas romatizmasına iyi gelir. Ayrıca kuvvet verici ve ateş düşürücü etkilere sahiptir.

Galium aperina L., *Rubiaceae*, (Yoğurt otu): Savran 3596.

Bir tatlı kaşığı kıyılmış bitki, orta boy bir su bardağı dolusu kaynar derecede sıcak su ile haşlanır (kaynatılmaz) ve 10 dakika demlendikten sonra süzülür. Çeşitli hastalıklar için yukarıda belirtilen miktar ve şekilde içilir veya gargara yapılır.

Allium sativum L., *Liliaceae*, (Sarımsak): Savran 3542.

Ateşte yakılarak elde edilen külü bal ile karıştırılıp, yüzdeki ve vucuttaki lekeleri gidermek için lekelerle sürülür. Zeytin yağında eritilir ve ağrıyan kulağa damlatılır. Tuzla dövülüp üzerine bağlanan sarımsak nasırı ve siğili giderir. Çiğ olarak yutulunca tansiyonu düşürür.

Allium cepa L., *Liliaceae*, (Soğan): Savran 3587.

Ateşte pişirilen soğan dolama, arpacık ve her türlü iltihaplı şişkinlikler üzerine bağlanırsa iltihabı çeker, yarayı temizler. Soğan yumrusu rendelenip suyu bal ile karıştırılıp içilirse, astıma, bronşite bronşitten ileri gelen öksürüğe iyi gelir. Bir çöp ile sürme gibi göze çekilen suyu göz sulanmasını önler ve görmeyi kuvvetlendirir.

Cynodon dactylon (L.) Pers., *Poaceae (Gramineae)*, (Ayrık otu): Savran 3510.

Bitkinin kökleri kaynatılır, suyuna limon katılarak böbrek ve idrar torbasında oluşan taş, kum ve iltihapların giderilmesi için içilebilir. Yine kaynatılmış olan bitkinin suyu, öksürüğü kesmek için ılık olarak içilebilir.

Zea mays L., *Poaceae (Gramineae)*, (Mısır): Savran 3517.

Taze mısır koçanı idrar söktürür. Mısır püsküllerinin çayı yapıp içilirse zayıflatıcı olarak kullanılır. Yatağını ıslatan çocuk ve yaşlılara da fayda sağlar.

Sonuç

İlaçlarla tedavi sisteminin günümüzdeki gelişme aşamasında, hastalıkların çoğuna karşı kullanılan etkili ilaçların yerini, tümüyle tıbbi bitkilerin alması söz konusu olamaz. Ancak bitkilerin taşıdıkları aktif biyolojik maddeler nedeniyle sentetik ilaçlara oranla bir takım üstünlükler taşıdığı da kesindir. Aktif biyolojik maddeler canlı bir organizmanın metabolizmasından ürünler oldukları için, insan vücudu tarafından, sentetik maddelere oranla kolayca özümlemektedir. Bu nedenle ilk olarak bitkisel drogların biyolojik aktivitelerinin araştırılması gerekmektedir.

Ülkemizde bitkisel droglara ve bunlar ile yapılan tedavi yollarına karşı olan ilgi, son yıllarda halkımız arasında büyük bir oranda artış göstermiştir. Bilhassa kırsal kesimlerdeki dar gelirli halkın ufak tefek rahatsızlıklara karşı halk ilaçlarını tercih etmelerinin sebebi bu ilaçların, hazır ilaçlara kıyasla çok daha ucuz olmalarıdır (6).

Türkiye birçok kültür bitkisinin vatanı ve eskiden beri bitki yetiştirme tekniğine sahip tarım ülkesi olmasına karşılık, tıbbi bitki ziraatinde yeterli bir gelişme gösterememiştir. Drog elde edilen bitkilerin çoğu doğal türlerdir. Buna karşılık, son yıllarda yapılan bazı tıbbi bitki kültür denemelerinin sonuçlarına göre Türkiye'de birçok tıbbi bitkinin verimli olarak yetiştirilmesi mümkün görülmektedir (6).

Ülkemizde, potansiyel bir zenginlik kaynağı oluşturan bitkilerimizden yeteri kadar faydalanılmamaktadır. Bu çalışmada Pozantı ilçesi ve çevresindeki bitkiler incelenerek, halk arasındaki mahalli isimleri ve çeşitli kullanım alanları derlenmiştir. Bu çalışmanın ileride yapılacak daha kapsamlı etnobotanik çalışmalara ışık tutacağını ümit ederiz. Aynı zamanda yapılan bu çalışma ile çeşitli amaçlarla kullanılan bitkilerin sayısının artacağı muhakkaktır.

Kaynaklar

1. Sezik, E., *Avrupa Ülkelerinde bitkilerle tedavi yaygınlaşıyor. Bilim ve Teknik*, 24, 278, 45, 1991.
2. Rodopman, H., A., *Bitkisel ilaçlara bakış açımız. Panzehir*, 7, 16-17 (1990).
3. Schicher, H., *The significance of phytotherapy in Europa, Zeitschrift für Phytotherapie*, 14, 132-139, (1993).
4. Öztürk, Y., *İlaç ve tıbbi bitkiler yönünden Hindistan'a bakış. Pharmacia YJTPA*, 30, 3, 145-163, (1990).
5. Davis, P.H., *Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol:1-9, Edinburg Üniv. Press.*, (1965-1985).
6. Baytop, T., *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün), İstanbul Üniv. Yayınları* No:3255, Eczacılık fak.. No:40, İstanbul, (1984).
7. Ceylan, A., *Tıbbi bitkiler II. E.Ü. Ziraat Fak. Yayınları* No: 481, Bornova, İzmir, (1987).
8. Asımgil, A., *Şifalı Bitkiler, Timaş yayınları*: 176, İstanbul, (1993).

9. İlçim, A., Varol, A., *Hatay ve K. Maraş (Türkiye) illerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 3, 1; 69-74, Ankara, (1996).
10. Işık, S., Gönüz, A., Arslan, Ü., Öztürk, M., *Afyon ilindeki türlerin etnobotanik özellikleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 2, 1; 161-166, Ankara, (1995).
11. Yıldırım, Ş., *Munzur dağları'nın (Erzincan-Tunceli) ağaç ve çalı türleri ile bunların kullanım değerleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 1, 1; 23-40, Ankara, (1994).
12. Yıldırım, Ş., *Munzur dağları'nın (Erzincan-Tunceli) yerel bitki adları ve bunlardan bazılarının kullanılışı*, **Doğa Bilim Dergisi**, Seri A2, 9, 3, 593-597, (1985).
13. Yıldırım, Ş., *Bolkar dağları'nın tıbbi ve endüstriyel bitkileri*, **Fırat Havzası Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri Sempozyumu**, Fırat Üniv. Yayınları, Ankara, 83-102,(1991).
14. Bağcı, Y. *Aladağlar (Yahyalı, Kayseri) ve çevresinin etnobotanik özellikleri*, **Ot Sist. Bot. Derg.** 7, 1, 89-94, (2000).
15. Sayar, A., Güvensen, A., Özdemir, F., Öztürk, M., *Muğla (Türkiye) ilindeki bazı türlerin etnobotanik özellikleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 2, 1; 151-160, Ankara, (1995).
16. Akçiçek, E., Vural, M., *Kumalar dağı (Afyon) ve çevresindeki bazı bitkileri yöresel adları ve etnobotanik özellikleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 10, 2, 151-162, Ankara, (2003).
17. Keskin, M., Alpınar, K., *Kışlak (Yayladağı-Hatay) hakkında etnobotanik bir araştırma*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 9, 2, 91-100, Ankara, (2002).
18. Duran, A., *Akseki (Antalya) ilçesindeki bazı bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri*, **Ot Sistematiik Botanik Dergisi**, 5, 1, 77-92, Ankara, (1998).
19. Bağcı, Y., Dinç, M., Dural, H., *Uzunsöğüt köyü ve çevresinin (Türkoğlu-Kahramanmaraş) bazı bitkilerinin yerel adları ve etnobotanik özellikleri*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi, Sayı: 9, Sayfa:155-163, (2001).